

2017

Jaarverslag van de Zoogdierverseniging

De Zoogdierverseniging brengt mensen bijeen die kennis verzamelen, ontwikkelen en uitdragen met als doel de bescherming van zoogdieren en hun leefgebieden. De Zoogdierverseniging voert in opdracht diverse onderzoeks- en advieswerkzaamheden uit met betrekking tot wilde zoogdieren in Nederland. Dit is het jaarverslag over 2017 van de Zoogdierverseniging.

Jaaroverzicht 2017

onze activiteiten

voorbeelden:

Congres Flora en Fauna SoortenNL, 18/01

CaLutra kennisdag, 11/03

Zoogdierdag, 25/03

Expertmeetings, bv. 'Nature out of a box', 13/4

Nacht van de Vleermuis, 25-26/08

Egel weekend, 16-17/09

VLEN-dag, 28/10

Algemene ledenvergadering, 16/12

Meer dan 100 projecten

voorbeelden:

Monitoring van meer-
vleermuizen op de
Nieuwkoopse Plassen

eDNA onderzoek
Noordse woelmuis
> zie ook p.5

Werkwijzer bever voor
Rijkswaterstaat
> zie ook p.7

Wekelijks nieuws op
www.naturetoday.com

> zie voorbeelden op p.3

**NATURE
TODAY**

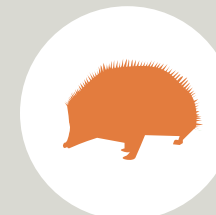
Onze 6.202 waarnemers hebben veel bereikt:

4.834
routes/
locaties/
objecten etc.
onderzocht

19.465
kilometerhokken
met zoogdier-
waarnemingen*

84
verschillende
zoogdiersoorten
doorgegeven

*losse waarnemingen en Netwerk Ecologische Monitoring

Onze vereniging, een dynamische gemeenschap met 1542 leden en 14 werkgroepen

werkgroepen:
zie ook p.9 & 10

Calutra

KNNV Delfland

Noord-Hollandse Zoogdier Studiegroep (NOZOS)

Werkgroep Boomarter Nederland

Veldwerkgroep

Vleermuiswerkgroep Nederland

Vleermuiswerkgroep Noord-Holland

Werkgroep Kleine Marterachtigen

Werkgroep Zeezoogdieren

Zoogdierwerkgroep Overijssel

Zoogdierwerkgroep Zeeland

Zoogdierwerkgroep Friesland

Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland

ZOUT

Wekelijks nieuws op
www.naturetoday.com

Kwetsbare populatie boommarters in Rijk van Nijmegen lijdt gevoelig verlies

Zoogdiervereniging

17 augustus 2017 - In het Rijk van Nijmegen leken tot nu toe alleen een aantal zwervende boommarters voor te komen. Recent werd echter een jong boommartervrouwje dood gereden dat afgelopen zomer waarschijnlijk voor het eerst jongen had. Het is afwachten of de kleine populatie in het gebied dit verlies kan dragen of dat er voorlopig weer alleen af en toe een zwervende boommarter wordt gezien. [> lees meer](#)

Het Limburgs fruitdiefje dreigt te verdwijnen

Zoogdiervereniging

2 november 2017 - In Zuid-Limburg leven een aantal zeldzame knaagdieren die elders in Nederland niet voorkomen. De eikelmuis, fruitdiefje, is er een van. Hoewel in 2008 al bekend was dat de soort achteruitging, zijn er nog nauwelijks voor deze soort specifieke beschermingsmaatregelen genomen. Dit najaar bleek dat in het Savelsbos, het enige gebied waar de soort nog voorkomt, niet meer dan tien individuen over zijn. [> ga naar het verhaal op naturetoday](#)

Wilde kat aangereden in Zuid-Limburg

Zoogdiervereniging

18-februari-2017 - Op woensdag 15 februari is een dode wilde kat aangetroffen in Zuid-Limburg. Dit zeer zeldzame dier is sinds een paar jaar aan een gestage opmars bezig in ons land. [> ga naar het verhaal op naturetoday](#)

Dramatisch vleermuisavontuur met goede afloop

Zoogdiervereniging

13 juli 2017 - Tijdens de zomermaanden worden in Nederland heel wat jonge vleermuizen geboren. Vleermuizen doen dit in de regel in kraamgroepen. Soms raakt een jong de weg kwijt en komt dan bijvoorbeeld in huis terecht. Maar wat kun je doen om zo'n jong weer terug te brengen bij de moeder? [> Lees het verhaal van Wiegert Steen](#)

Voortplanting wasbeer in Nederland een feit

Zoogdiervereniging

14-dec-2017 - Tijdens monitoringsonderzoek naar otters in de Gelderse Poort, verscheen een wasbeer in beeld op een cameraval in de Rijnstrangen. Reden om even stil te staan bij deze exoot. Wat is het laatste nieuws omtrent dit dier in Nederland? Afgelopen augustus zagen gediplomeerde jagers voor het eerst in Nederland een volwassen wasbeer met vier jongen. Nu weten we dus dat de dieren zich hier voortplanten. [> lees meer op naturetoday](#)

Wolf op Veluwe

Zoogdiervereniging

19 oktober 2017 - Op de Veluwe is een wolf gesignaleerd. Op basis van fotomateriaal hebben experts van Wolven in Nederland en Lupus Instituut uit Duitsland bevestigd dat het om een wolf gaat. [> ga naar het verhaal op naturetoday](#)

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van 2017. Een jaar waar we met tevredenheid op terug kijken. We zien een bloeiende vereniging met veel activiteiten van en door leden. Verderop treft u een bloemlezing daarvan aan. Het is fijn om vast te stellen dat velen hun tijd en energie inzetten voor het bestuderen en beschermen van wilde zoogdieren en dat via onze vereniging doen. Tevredenheid is ook het woord als we terugkijken op de prestaties van het bureau waar de professionals van onze vereniging werken. Weer veel mooie projecten uitgevoerd en zo een merkbare bijdrage geleverd aan de bescherming van wilde zoogdieren. Ook de kennis daarover is weer verder uitgebouwd. Met een klinkend financieel resultaat, zodat onze organisatie weer in rustiger vaarwater belandt en we haar verder kunnen verstevigen en uitbouwen.

2017 is ook een jaar van verandering. Onze voorzitter Hans van Dord nam afscheid na 6 jaren van intensieve betrokkenheid, waarbij zijn rol cruciaal was om de Zoogdierverseniging door de financieel moeilijke periode te loodsen. Voor deze en veel andere maatschappelijke inzet werd hij bij zijn afscheid dan ook geheel verdiend geridderd.

Graag nodigen we u uit via dit jaarverslag met ons terug te kijken op het mooie jaar 2017.

*Jan Buys, voorzitter Zoogdierverseniging
Piet Bergers, directeur Zoogdierverseniging*

Kennisverwerving en kennisverspreiding

Om inheemse zoogdieren te kunnen beschermen is het in de eerste plaats belangrijk om over betrouwbare informatie beschikken. Daarom verzamelen de vele vrijwilligers van de Zoogdierverseniging waarnemingen in het veld. We doen ook gericht onderzoek naar

bedreigingen. De expertise die we hebben opgebouwd, delen we graag met andere belanghebbenden, zoals overheden, adviesbureaus en terreinbeheerders. Bijvoorbeeld met behulp van lezingen, cursussen en natuurlijk publicaties. Ook geven we maatwerkadvies.

Drie voorbeelden:

Jaar van de Laatvlieger

De laatvlieger, een prachtige raadselachtige vleermuis kan men overal in Nederland tegenkomen. Zeer luidruchtige sonar, niet te missen dus, zou je zeggen. Toch weten we van de laatvlieger (relatief) weinig, zeker in vergelijking tot de gewone dwergvleermuis. Om deze reden hebben we in 2017 extra aandacht aan de laatvlieger gegeven! Een zoekkaart om de laatvlieger in vlucht te herkennen, verschillende natuurberichten en een artikel in Zoogdier vormden de opzet naar de Laatvliegerexpertdag.

Nieuwbouwkelders voor vleermuizen

Sinds 1984 zijn diverse kelders voor vleermuizen gebouwd, maar soms duurt het een aantal jaar voor een kelder wordt ontdekt, terwijl de kelder wel geschikt is. Daarom is uitgezocht hoe lang het duurt voordat nieuwbouwkelders worden gebruikt en aan welke factoren dat kan liggen. De bevindingen zijn gepresenteerd op een Europees congres, de VLEN-dag én in de Telganger.

Monitoringsplan voor de noordse woelmuis in Noord-Holland

De Noordse woelmuis is de enige endemische zoogdier(onder)soort in Nederland. Hiervoor zijn zelfs gebieden aangewezen om de soort te beschermen. In opdracht van de provincie Noord-Holland is samen met het CBS een plan gemaakt waarmee jaarlijks de trend in verspreiding in Natura2000 gebieden inzichtelijk gemaakt kan worden.

Enkele opdrachtgevers:

Bescherming

De Zoogdiervereniging mengt zich, gevraagd en ongevraagd, in maatschappelijke discussies. Bijvoorbeeld over de bever, de wolf en vleermuizen in de urbane omgeving. Onze zienswijze is altijd gebaseerd

op (eigen) onderzoek. Zo geven we zoogdiersoorten die in de verdrukking dreigen te komen een gefundeerde stem. Het doel is daarbij de realisatie en het duurzaam voortbestaan van gezonde populaties.

Drie voorbeelden:

Stroomversnelling

De concept gedragscode 'natuurinclusief renoveren' beoogde grootschalige industriële renovatie mogelijk te maken en meer ruimte te bieden aan vleermuizen, maar maakte haar goede bedoelingen ten aanzien van vleermuizen niet waar. Daarom heeft de Zoogdiervereniging in 2017, besloten een zienswijze in te dienen. Door de ingediende zienswijze is de gedragscode op veel punten verbeterd. Nu is veel afhankelijk van de uitvoering. De Zoogdiervereniging blijft hierin alert, waakzaam en zet zich op strategische wijze in voor vleermuisbelangen waar nodig.

Vleermuiskast, met als ingang de steen eronder. Stroomversnelling (het versneld isoleren van huizen) is een bedreiging voor vleermuizen.

Eikelmuis

De eikelmuis is bijna verdwenen uit Nederland en groot was de verbazing toen eind 2016 bleek dat in Rijswijk, Zuid-Holland, een populatie aanwezig was op een voormalig moestuincomplex. In nauwe samenwerking met Arcadis, Stichting Limburgs Landschap en GaiaZOO (Kerkrade) is een nieuw leefgebied gezocht in Zuid-Limburg en uiteindelijk zijn meer dan 50 exemplaren losgelaten in het nieuwe leefgebied. De komende jaren wordt dit leefgebied samen met lokale vogel- en natuurwerkgroepen verder ingericht en zullen de eikelmuisen worden gemonitord.

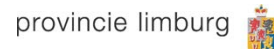

Ognev's slaapmuis

Ognev's slaapmuis, één van de zeldzaamste zoogdieren in Europa, is met zekerheid herontdekt. Deze soort komt voor zover bekend alleen op de grens van Bulgarije en Turkije voor. Omdat er al bijna een halve eeuw geen enkel individu meer werd gevangen, ging men er vanuit dat de zeldzame muisslaper was uitgestorven. Dr. Nedko Nedyalkov van het Nationaal Natuurhistorisch Museum in Sofia heeft in 2017 het mysterie over de status van deze onbekende soort opgelost door in Bulgarije een exemplaar te vangen. Het dier werd gevangen met de Longworth vallen die de Veldwerkgroep van de Zoogdiervereniging 15 jaar geleden aan de Bulgaarse partners heeft geschonken voor een zomerkamp in de Oostelijke Rhodopen.

Enkele opdrachtgevers:

Beïnvloeding en creëren draagvlak

Maatschappelijk draagvlak voor de bescherming van de natuur is niet vanzelfsprekend. Natuurorganisaties moeten zich dan ook continue inzetten om het belang van een gezonde natuur onder de aandacht te brengen. Dit doen we niet alleen door het gesprek aan te gaan met

besluitvormende partijen, maar ook door de allerkleinsten te vertellen over die prachtige zoogdieren en publieksactiviteiten. Ook in 2017 zochten we geregeld de pers op.

Drie voorbeelden:

Natuurinclusief bouwen

Woongenot hangt sterk samen met een natuurrijke leefomgeving, ook in de stad. Natuurinclusief bouwen, het bouwen mét de natuur, neemt daarom een steeds hogere vlucht. Samen met lokale bouwbedrijven, woningcorporaties en architecten laten Vogelbescherming Nederland, de Zoogdierverseniging en de gemeentes Tilburg, Eindhoven, 's Hertogenbosch, Helmond en Breda zien dat bouwen en natuurwaarden prima samen gaan.

Een bijeenkomst met alle partijen (gemeentes, woningcorporaties, architecten, ecologen) om te kijken waar in nieuwbouw en renovatieprojecten meer rekening kan worden gehouden met vogels en vleermuizen.

Wolf

De wolf komt met behoorlijke aantallen terug naar Nederland, daarom heeft de Zoogdierverseniging sinds 2017 het landelijke Wolvenmeldpunt in opdracht van BIJ12-Faunafonds ingericht. In samenwerking met andere partners en vrijwilligers binnen Wolven in Nederland worden alle vragen beantwoord, meldingen onderzocht en gevalideerd en worden de wolvenwaarnemingen ingeladen in de NDFF. Verder zijn we veel in de media geweest, bijvoorbeeld een uur lang tijdens het BNR-programma 'Ask me anything!' van Jörgen Raymann.

Bever

De herintroductie van de bever is 30 jaar na de eerste uitzet in de Biesbosch geslaagd te noemen. In sommige gebieden ontstaat nu zelfs overlast of gevaarlijke situaties. Regelmatig wordt de Zoogdierverseniging ingeschakeld om advies te geven of om creatieve oplossingen te verzinnen. In vrijwel alle gevallen lukt het om zowel de bevers te beschermen als met een duurzame oplossing te komen voor het knelpunt. Door een pragmatische aanpak wordt bijgedragen aan het behouden van het draagvlak voor deze 'ecosystem-engineer'.

Enkele opdrachtgevers:

Provincie Noord-Brabant

Werk voor provincies

Innovatie en methodiek ontwikkeling

Nieuwe technologische ontwikkelingen bieden kansen. Ze maken nieuwe vormen van monitoring mogelijk, methoden die betrouwbaarder zijn en

kosteneffectief. Zo maakte de Zoogdiervereniging in 2017 gebruik van environmental DNA-onderzoek.

Drie voorbeelden

Kleine marters

Bunzing, hermelijn en wezel zijn in Noord-Brabant beschermd, dus dient bij ruimtelijke projecten rekening te worden gehouden met deze diertjes. De Werkgroep Kleine Marterachtigen en het Bureau van de Zoogdiervereniging hebben in het boekwerkje 'Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming' beschreven hoe te handelen bij nieuwe bouwprojecten. Aanvullend daarop is in samenwerking met Silvavir de beheerwijzer 'Kleine marters in het landschap' gemaakt. Daarin valt te lezen met welke landschappelijke maatregelen kleine marters geholpen kunnen worden.

Samen de winter door

De gewone dwergvleermuis is de meest wijdverbreide vleermuis in Nederland. Toch was onduidelijk waar al deze dieren overwinteren. Als gevolg van incidentele waarnemingen en ervaringen ontstond tijdens verschillende ruimtelijke ontwikkelingsprojecten een meer coherent beeld van het bestaan van massawinterverblijven. Op basis daarvan heeft de Zoogdiervereniging samen met vleermuisonderzoekers een onderzoeksmethode ontwikkeld om potentiële massawinterverblijven in kaart te brengen. Vervolgens kunnen die in het veld worden gecontroleerd.

Onderzoek kraamverblijfplaats tweekleurigen

Van de tweekleurige vleermuis is in Nederland één kraamverblijf bekend, namelijk in een woonhuis. Dat werd acuut een uiterst kwetsbare situatie toen de bewoner(s) besloten te gaan verbouwen. Daarom heeft de Zoogdiervereniging, voor de provincie Utrecht, onderzoek gedaan naar eisen aan de verblijfplaatsen van tweekleurige vleermuizen. Met behulp van warmtebeeld camera's, klimaatloggers, uitvliegtellingen en historische data zijn de eigenschappen en het gebruik van de verblijfplaatsen onderzocht. Dit heeft, samen met historische data, geleid tot een advies hoe de kwetsbare situatie voor de tweekleurige vleermuis verbeterd kan worden.

Enkele opdrachtgevers:

De werkgroepen

Onze vereniging bestaat niet alleen uit ruim 1500 leden, maar ook uit veertien werkgroepen. Werkgroepen waarbinnen vrijwilligers samenwerken aan een gezamenlijk doel. Zij vormen een bron van kennis en innovatie. In 2017 heeft intensief overleg plaatsgevonden met de werkgroepen om te komen tot gezamenlijke en gedragen standpunten voor de bescherming van wilde zoogdierpopulaties.

Calutra

Op zaterdag 11 maart vond de jaarlijkse otter- en bevervrijwilligersdag van CaLutra plaats. Ditmaal was de gastheer Natuurmonumenten Nieuwkoopse Plassen. In oktober 2017 heeft Calutra via de Nieuwsbrief een visie op bevermanagement onder de aandacht gebracht. Naast de prachtige ontwikkelingen in de beverpopulatie treden namelijk ook problemen op waaronder waterveiligheidsrisico's. Het belang blijft het behouden van draagvlak in Nederland voor bevers.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Calutra.](#)

KNNV Delfland

In 2017 hebben we een muizenonderzoek van een stagiaire begeleidt, veel losse waarnemingen van zoogdieren gedaan en vragen van bewoners beantwoord. Verder hebben we veel voorbereidingen gedaan voor activiteiten rondom de egel in 2018!

> [Lees hier meer over de activiteiten van KNNV Delfland.](#)

Noord-Hollandse Zoogdier Studiegroep (NOZOS)

We hebben veel lezingen, vleermuistellingen en uilenbalpluisavonden georganiseerd in samenwerking met andere organisaties, zoals PWN, Zaanse Natuur en Milieu Organisaties en de KNNV. Samen met Groene Kerken Noord-Holland en RAB Restauratie advies en begeleidingsbureau heeft de NOZOS een zogenaamd vleermuisschild laten ontwerpen voor vleermuisvriendelijke objecten. De NOZOS beschikt over 100 schilden waarvan de eerste reeds zijn toegekend.

> [Lees hier meer over de activiteiten van de Noord-Hollandse Zoogdier Studiegroep.](#)

Veldwerkgroep

Dit jaar heeft de veldwerkgroep een warmtebeeld-camera aangeschaft. De voorlopige resultaten zijn veelbelovend, in 2018 zal dit apparaat grondig getest worden. In het najaar is er in samenwerking met VLEN een vleermuizenvangweekend gehouden in Noord-Holland en een muizenkamp bij Utrecht in samenwerking met ZOUT.

> [Lees hier meer over de activiteiten van de Veldwerkgroep.](#)

Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN)

In 2017 zijn alle bekende jaar-acties weer uitgevoerd: de landelijke VLEN-dag, Nacht van de Vleermuis en het uitgeven van een aantal nieuwsbrieven. 2017 was een bijzonder jaar, omdat het de 40ste VLEN-dag was. Net als in 2016 waren we te gast bij Helicon in Velp. Door het aanbod van vele, boeiende presentaties, werd voor het eerst gekozen voor een stukje parallel programma.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Vleermuiswerkgroep Nederland.](#)

Vleermuiswerkgroep Noord-Holland

Er zijn in 2017 zes excursies geweest en twee inventarisatie weekenden. Een van de weekenden was het zoogdieren vissen weekend in samenwerking met RAVON in Waarland. Het andere weekend was het kasten weekend in samenwerking met Vleermuizenvangen.nl. Verder zijn er meervleermuizen gevangen in Amsterdam in samenwerking met de gemeente Amsterdam en Batweter en de uitvliegende meervleermuizen geteld bij de bekende kraamkolonies in juni. Extra vermelding verdienen de honderden uitvliegende watervleermuizen in een kerk in West Friesland.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Vleermuiswerkgroep Noord-Holland.](#)

Werkgroep Boomarter Nederland

Wederom brachten we in 2017 goedgevulde uitgaven van Marterpassen uit. Verder is het boomarterzenderonderzoek in 2017 doorgezet door Jaap Mulder en Ruud van den Akker. Daarnaast hadden we ons jaarlijks voorjaarsoverleg begin april bij Staatsbosbeheer op de Midden Veluwe, met aansluitend een excursie in de boswachterij Ugchelen & Hoenderloo onder leiding van Henri Wijsman en Florian Bijmold. Er is tijdens de excursie een bekende nestboom bezocht waarin zich jonge boomarters bevonden. Dat was voor een ieder een grote verrassing. We hebben de jongen horen piepen.

In de mik van de dikke holle beuk lag een flinke latrine. De dag erna heeft Henri de boom met een hengcam bekeken. Er lagen 3 jongen in de holte.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Werkgroep Boomarter Nederland.](#)

Werkgroep Kleine Marterachtigen

In 2017 heeft een doorstart van de werkgroep plaatsgevonden met nieuwe bestuursleden, website en facebookpagina. Verder hebben we een artikel geschreven over landschapsverbetering voor wezel, hermelijn en bunzing voor in de Zoogdier en hebben we meegewerkt aan de handreiking voor kleine marters in Noord-Brabant.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Werkgroep Kleine Marterachtigen.](#)

Werkgroep Zeezoogdieren

Na de laatste Zeezoogdierdag in 1989 hebben we in 2017 voor het eerst weer een openbare Zeezoogdierdag georganiseerd. Deze werd op 11 februari in de oude gehoorzaal in Teylers Museum, Haarlem, met ruim 150 bezoekers overboekt. Dankzij de steun van een aantal sponsors was de dag gratis. Verder zijn twee uitgebreide digitale nieuwsbrieven uitgebracht en plaatsten we veel posts op [Facebook.com/zeezoogdieren](https://www.facebook.com/zeezoogdieren).

> [Lees hier meer over de activiteiten van Werkgroep Zeezoogdieren.](#)

Zoogdierwerkgroep Friesland

We hebben een aantal vleermuis- en marterlezingen gegeven en enkele vleermuisexcursies georganiseerd. Verder faciliteren we zo goed mogelijk onze zoogdier-vrijwilligers, bijvoorbeeld bij het ondersteunen bij het doorgeven van meldingen en dergelijke.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Zoogdierwerkgroep Friesland.](#)

Zoogdierwerkgroep Overijssel

Deze werkgroep wordt gevormd door een aantal personen dat zich betrokken voelt bij het zoogdieronderzoek (in de provincie en daarbuiten). Ze nemen deel aan de landelijke meetnetten die onder het NEM vallen, meerdere personen voeren een eigen (soort)onderzoek uit en gezamenlijk blijven we het doen en doorgeven van losse waarnemingen stimuleren.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Zoogdierwerkgroep Overijssel.](#)

Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland

De belangrijkste projecten in 2017 hadden betrekking op vleermuis onderzoek in Den Haag en omgeving, de wintertelling van vleermuisen, het analyseren van braakballen, onderzoek met cameravallen en het geven van diverse excursies, presentaties en lezingen. Een onderzoek per boot naar vleermuisen onder bruggen in het centrum van Den Haag leverde vier hangplekken van vleermuisen op. Op één van de plekken was een kraamkolonie van 42 watervleermuisen aanwezig.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland.](#)

Zoogdierwerkgroep Zeeland

We hebben een aantal activiteiten georganiseerd zoals het Zoogdierkamp in Zeeuws-Vlaanderen en vleermuis-excursies voor Staatsbosbeheer. Verder hebben we omwonenden geadviseerd over twee of drie plannen voor bomkap in verband met de aanwezigheid van vleermuisen. Ook hebben we een inventarisatie gedaan van de Walcherse landgoederen op rosse vleermuis, maar helaas niet gevonden. Daarnaast hebben we bunkertellingen verricht op Schouwen-Duiveland, Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Zoogdierwerkgroep Zeeland.](#)

Zoogdierwerkgroep Utrecht (ZOUT)

Naast veel andere leuke activiteiten zoals excursies, hebben we in 2017 in het kader van het Jaar van de laatvlieger een uitgebreid onderzoek op 24 juni georganiseerd. Overdag zijn in kerken sporen gevonden in Nieuwegein, Houten, Vianen, Bunschoten, Jutphaas en Linschoten, alhoewel de hoeveelheid mest nergens op grote groepen wees. In de avond werd bij bekende verblijfplaatsen gepost. In Utrecht kon niet bevestigd worden dat laatvliegers in het gebouw verbleven, maar in Doorn werden maar liefst 34 uitvliegers geteld!

> [Lees hier meer over de activiteiten van ZOUT.](#)

Organisatie

De daling van het ledental van de vereniging vlakt steeds meer af. Het aantal abonnementen is gelukkig weer verder gegroeid. Het aantal leden en abonnementen samen is daardoor gegroeid naar bijna 2000.

Zoals in het voorwoord vermeld kreeg de Zoogdierverseniging een nieuwe voorzitter: Jan Buys. Twee andere bestuursleden traden terug: Margje Voeten en Regina Vlijm. Peter Milders trad aan als secretaris. Met penningmeester Jan Hovekamp en bestuurslid Jeike van de Poel bestuur het bestuur nu uit vier personen; in 2018 hopen we het bestuur uit te breiden tot 7 personen om zo de vereniging goed te kunnen ondersteunen. In 2017 hebben we via een aantal dialogen de samenhang binnen de vereniging steviger op de kaart gezet: met de werkgroepen werken we aan een

duidelijk organisatorisch kader en aan een sterker inhoudelijk profiel van de Zoogdierverseniging. Dat laatste is nodig om een betekenisvolle rol in de bescherming van wilde zoogdieren te kunnen blijven spelen.

De structuur van het bureau is in 2017 aangepast. De kern wordt gevormd door twee teams. Beide teams kregen dit jaar een nieuwe teamleider. Marcel Schillemans leidt het vleermuizenteam en Maurice La Haye het land- en zeezoogdierenteam. Hans Hollander en Wesley Overman hebben het bureau verlaten. Dick Bekker, Glenn Lelieveld en Roos Kuiters zijn in dienst getreden.

Op 31 december 2017 werkten er 16 personen (10,6 FTE) betaald voor de vereniging.

Financiën

De omzet van de Zoogdierverseniging, inclusief het bureau was € 1.304.092,-. Het jaar is voor zowel vereniging als bureau afgesloten met een positief resultaat.

Het financieel overzicht 2017 is als apart document op zoogdierverseniging.nl/ANBI beschikbaar.

Fotoverantwoording:

- p.1 Wolf: Richard Witte Photo Endemica
- p.2 Meervleermuis: Jeroen Reinhold
- p.5 Laatvlieger: Wesley Overman
- p.5 Nieuwbouwkelder voor vleermuizen: Zoogdiervereniging
- p.5 Noordse woelmuis: Wesley Overman
- p.6 Inbouwkasten in muren: Wesley Overman
- p.6 Eikelmuis: Wesley Overman
- p.6 Ognev's slaapmuis: Nedko Nedyalkov
- p.7 Bijeenkomst met alle partijen:
Zoogdiervereniging / Vogelbescherming Nederland
- p.7 Wolf: Maaïke Plomp
- p.7 Bever: Richard Witte
- p.8 Hermelijn: Fred Zandinga
- p.8 Gewone dwergvleermuis: Bernadette van Noort
- p.8 Tweekleurige vleermuis: Bernadette van Noort
- p.9 Muizenvallen: Neeltje Huizenga
- p.10 Gewone zeehond: Kees Quaadgras

Vormgeving: Akker Ontwerp